

De betekenis van schoolzwemmen

Notitie t.b.v. Rondetafelgesprek Bewegingsonderwijs, 12 februari 2014

Zwemcultuur

In een waterrijk land als Nederland vormt kunnen zwemmen een noodzakelijke vaardigheid om te kunnen deelnemen aan het sociale verkeer. Zwemmen is een integraal onderdeel van onze vaderlandse beweegcultuur.

Gelukkig staat het zwemonderwijs in Nederland op een hoog niveau¹. We beschikken in Nederland over uitstekende zwemvoorzieningen. We hebben sterke zwembaden, zwemscholen en zwemverenigingen, die er in gezamenlijkheid voor zorgen dat de meeste kinderen een hoogwaardig zwemdiploma halen. Dat is een groot goed.

Zorgen

Toch zijn er ook zorgen. De eerste zorg is dat twee op de drie kinderen niet het C diploma haalt², het diploma dat door de sector als minimum niveau wordt benoemd om veilig in open water te kunnen zwemmen. Bovendien lijken steeds minder kinderen 'voor C te gaan'¹.

Een tweede punt van zorg betreft de constatering dat steeds minder mensen blijven zwemmen¹. De zwemvaardigheid wordt minder goed onderhouden, wat het risico op verdrinking doet toenemen.

Een derde punt van zorg is dat etnische minderheden minder bekend zijn met de gevaren van water en met het Nederlandse systeem van zwemles. Kinderen uit etnische minderheden halen om die reden minder vaak een zwemdiploma^{1,2} en lopen daarmee een grotere kans op verdrinking. Omdat die groep in omvang toeneemt, waarschuwt het RIVM voor een oplopend aantal verdrinkingen¹.

Een vierde punt van zorg is dat bezuinigingen bij gemeentelijke overheden de toegankelijkheid van de zweminfrastructuur onder druk zet³. Zwembaden verhogen tarieven of zijn beperkter geopend, ook voor zwemles. Bijna alle openbare zwembaden zijn (mede) afhankelijk van gemeentelijke bijdragen¹.

Schoolzwemmen

Zwemonderwijs is altijd een zaak geweest van particuliere initiatieven en overheidsbemoedienissen¹. Met de uitbouw van de welvaartstaat heeft de overheid via het schoolzwemmen de zorg over zwemvaardigheid naar zich toegetrokken. Die lijn is in 1983 verlaten. Inmiddels beschikken voldoende andere partijen over een krachtig zwemlesaanbod. Toch wordt ook in 2013 nog 11% van de A diploma's via het schoolzwemmen behaald². Onder etnische minderheden is dat percentage het dubbele^{2,4}. Te verwachten valt dat onder die toch al kwetsbare groepen klappen zullen vallen, als schoolzwemmen verder uit het onderwijs verdwijnt.

Het belang van schoolzwemmen wordt door burgers breed onderschreven. In 2010 vond 91% van de bevolking dat schoolzwemmen in het basisonderwijs thuis hoorde¹. In 2013 benoemden burgers schoolzwemmen als hét onderdeel van het gemeentebestuur waarop geïnvesteerd moet worden (en niet bezuinigd)⁵. Schoolzwemmen geniet de sympathie van grote groepen ouders. Enig eigenbelang is daar niet vreemd aan. Een collectief aanbod van zwemles ontlast drukbezette ouders, en draagt bij aan de mogelijkheid om arbeid en zorg te combineren.

De toekomst van het schoolzwemmen

In 1991 bood 90% van de basisscholen schoolzwemmen aan. In 2005 was dat gezakt naar 57%¹, in 2013 naar 34%⁶. Een verdere daling ligt in het verschiet: voor de aankomende collegeperiode verwacht 21% van de gemeenten op schoolzwemmen te bezuinigen³.

Scholen stoppen (vermoedelijk) met schoolzwemmen omdat ze er de meerwaarde niet van in zien, omdat ze opzien tegen de logistiek en omdat het tijdrovend wordt gevonden. Dat zijn begrijpelijke argumenten. Toch blijft het belangrijk het onderwijs betrokken te houden bij het zwemonderwijs. Niet alleen omdat zwemmen deel uitmaakt van onze beweegcultuur, maar vooral omdat via het onderwijs juist kwetsbare groepen worden bereikt die niet vanzelf de weg naar de zwemles en het zwembad vinden.

Op verschillende plaatsen wordt geïnvesteerd in schoolzwemmen 2.0 (bijv. *Swim to Play* in Meppel of *Fit2School* in Hengelo). Deze projecten lijken uit te wijzen dat schoolzwemmen nieuwe stijl meerwaarde heeft voor school, kinderen en ouders. Bovendien maken ze duidelijk dat schoolzwemmen te organiseren valt, zonder daarmee het budget en het curriculum van de school te hoeven belasten.

Voor de aankomende jaren is het zaak dat scholen, zwembaden, voor- en naschoolse opvangorganisaties, zwemverenigingen en gemeenten samen op zoek gaan naar nieuwe zwemarrangementen, daarin nieuwe modellen gaan ontdekken en belemmeringen leren omzeilen.

De toekomst van het schoolzwembeleid

Voor bovenstaande notitie is in belangrijke mate geput uit kennis opgebouwd in beleidsprogramma's onder leiding van de Vereniging Sport en Gemeenten en gefinancierd door het Ministerie van OCW (Tien Punten Plan en Waterdicht). Deze programma's hebben een duidelijke impuls betekend voor de kennis over zwemvaardigheid. Verwacht mag worden dat als er zich geen nieuwe impuls aandient, de kennis over zwemmen en zwemvaardigheid opdroogt. Er zal dan geen kennisbasis meer zijn om beleid op te kunnen voeren of om de sector te equiperen om zelf met effectieve maatregelen te komen. Om die reden wordt een kennisimpuls zwemvaardigheid bepleit.

Referenties

- 1) Werff, Harold van der, Breedveld, Koen, Bakker, Sven, Kemper, Fons, Cotterink, Mieke, Mourik, Raymond van, Henneken, Thamar (2013). *Zwemmen in Nederland : de zwemsport in al zijn facetten nader belicht*. Utrecht/ Nieuwegein: Mulier Instituut/ Arko Sports Media.
- 2) Wisse, Ester, Breedveld, Koen, Werff, Harold van der, Dool, Remko van den (2013). *Zwemvaardigheid 2012 : eerste resultaten Vrijetijdsomnibus 2012 SCP/CBS : factsheet*. Eindhoven: Expertisecentrum Zwemonderwijs, pdf document.
- 3) Hoekman, Remco, Straatmeijer, Jerzy (2013). *Sport en recessie 2013 : doorwerking economische recessie op sportbeleid, sportorganisaties en sportdeelname*. Utrecht: Mulier Instituut.
- 4) Wisse, Ester (2009). *Schoolzwemmen ter discussie : een onderzoek naar de meerwaarde van schoolzwemmen en vangnetregelingen, uitkomsten werkgroep D meten en registreren*. Oosterbeek/ 's-Hertogenbosch: Vereniging Sport en Gemeenten (VSG)/ W.J.H. Mulier Instituut.
- 5) Hoekman, Remco (2014, te verschijnen). *Sport en gemeenteraadsverkiezingen 2014. Burgers over lokaal sportbeleid*. Utrecht: Mulier Instituut.
- 6) Reijgersberg, Niels, Werff, Harold van der, Lucassen, Jo (2013). *Nulmeting bewegingsonderwijs : onderzoek naar de organisatie van het bewegingsonderwijs in het primair onderwijs*. Utrecht: Mulier Instituut.

Expertisecentrum Zwemonderwijs

Het Expertisecentrum Zwemonderwijs (ECZ) is opgericht in 2012 en werkt aan betere kennis over pedagogische en didactische principes van het zwemonderwijs. Het ECZ is een initiatief van Fontys Sporthogeschool, het Nationaal Platform Zwembaden | Nationale Raad Zwemdiploma's en het Mulier Instituut. Het ECZ verricht onderzoek en verspreidt kennis via publicaties en bijeenkomsten, en onderhoudt hierover contact met organisaties uit praktijk, onderwijs en wetenschap.

Voor meer informatie, zie www.expertisecentrumzwemonderwijs.nl of mail naar info@expertisecentrumzwemonderwijs.nl.